

Asia: VN/23654/2021

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta/Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av arkivlagen och lagen om Riksarkivet

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Turun hovioikeus yhtyy Tuomioistuinviraston lausuntoon ja lausuu siinä esitetyn lisäksi seuraavaa:

Uuden arkistolain päivittäminen on tullut tarpeelliseksi ja ajankohtaiseksi. Uusi arkistolaki keskittyy pääasiassa digitaaliseen maailmaan, vaikka Turun hovioikeus muodostaa vielä analogista arkistoa. Uudessa laissa korostetaan digitaalisia toimintatapoja, joka ei vielä täysin toteudu tuomioistuimissa. Lain 8 § ehdotuksen mukaan AMS tulee jäämään pois, jonka korvaa TOS. TOS kerää riittävät metatiedot, mutta lisäksi tarvitaan muuta arkistollista suunnitelmallisuutta. Turun hovioikeudessa toimitaan vielä ns. hybridimallissa, jossa on rinnakkain käytössä kaksi eri tietojärjestelmää ja suunnitelmaa rinnakkain AMS ja TOS. Analogista aineistoa muodostetaan vielä, jolloin AMS tulee toimimaan vielä työkaluna, kunnes substanssitehtäviä hoidetaan alusta loppuun asti sähköisenä.

Ehdotetussa laissa 8 § mainitaan sellaisten toimijoiden asiakirjoista, joita ei siirretä Kansallisarkistoon. Tällaisista arkistoitavista asiakirjoista tulisi tehdä kuvaus ja suunnitelma. Tarkoitetaanko muilla arkistotoimijoilla muita kuin valtion julkishallinnon viranomaisia, vai onko kyseessä massadigitoinnin ulkopuolelle rajautuvista aineistoista?

Asiakirjallisen kulttuuriperinnön säilyttäminen ja saatavuus ovat uuden lain tarkoituksena. Viranomaisen asiakirjat kuten tuomioistuinten asiakirjat kuvaavat yhteiskunnallisia tehtäviä ja päätöksentekoa. Tietojen saatavuuden kannalta edellytetään laadukasta kuvailua, jotta tiedot ovat ymmärrettäviä ja löydettäviä. Kuten lakiehdotuksessa mainitaan, ilman kuvailutietoja asiakirjan löydettävyys ja käytettävyys heikkenee. Kansallisarkiston taholta tarvitaan määräyksiä ja ohjeistuksia riittävien metatietojen kuvailuja varten asiakirjan elinkaaren alusta lähtien, jotta kulttuuriperinnön säilyminen ja saatavuus toteutuvat.

Lakiehdotuksen 8 §:n mukaan arkistotoimijoiden tulee arvioida arkistosiirron ajankohta. Arkistoitavat tiedot ovat säilytysvaiheessa, josta muodostuu arkistoitava tietovaranto. Arkistoitavien asiakirjojen säilytysajan päättyessä asiakirjat siirretään Kansallisarkistoon perinteisen elinkaarimallin mukaisesti. Säilytys- ja arkistointiajat vaativat määrittelyä, milloin siirto Kansallisarkiston SAPA:an tulisi toteuttaa, mikä aika määrittellään säilyttämisen vaiheelle ja milloin alkaa arkistoinnin vaihe?

Lakiehdotuksen 14 §:n mukaan valtion viranomaisen on siirrettävä arkistoitavat asiakirjat ja niiden metatiedot sähköisessä muodossa Kansallisarkistoon. Ehdotettavan lain 14 §:n mukaan asiakirjojen ja arkistometatietojen siirtotapa on sähköinen, jolloin asiakirjat otetaan vastaan Kansallisarkistossa vain sähköisessä muodossa ja sähköisen kanavan välityksellä. Tämä voi edellyttää asiakirjojen muuttamista analogisesta sähköiseen muotoon. Turun hovioikeudessa muodostetaan vielä analogista aineistoa ja analogisen aineiston määrä on huomattavan suuri. Tämä asiakirja-aineisto tulee siirtymään massadigitointiin tiekartta hankeen puitteissa. Massadigitoinnin ulkopuolelle rajautuu sellainen osa analogisesta aineistosta, joka ei sovellu sellaisenaan digitoitavaksi. Tuleeko uudistuva arkistolaki vaikuttamaan massadigitointiin, joka ehtii astua voimaan ennen analogisen aineiston varsinaista logistista siirtoa?

14 a §: mukaan Kansallisarkisto ei jatkossa arvioisi asiakirja- ja toimijakohtaisesti asiakirjoja, joilla on kulttuurihistoriallista tai todistusvoimaisuuden kannalta arvoa, minkä perusteella ne tulisi säilyttää myös analogisena digitoinnin jälkeen. Massadigitoinnin ulkopuolelle rajautuvien aineistojen kohdalla tulee laatia seulontaesitys, jossa arvioidaan asiakirjojen kulttuurihistoriallista arvoa. Uuden lain voimaan astumisen jälkeen toimija voi itse arvioida, säilytetäänkö niitä sekä analogisessa että digitaalisessa muodossa. Hovioikeus arvioi, että digitalisointi tulisi hoitaa keskitetyn palvelun kautta, kuten esim. Kansallisarkiston toimesta.

Ovaska Nina
Turun hovioikeus